

АНАЛІЗ ПОХИБОК ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК

Дроздова Т.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

При відсутності або недостатній кількості статистичних даних про об'єкт, коли він складний для формалізації або існує значний фактор невизначеності, найбільш підходящим методом оцінювання властивостей є експертний метод. Даний метод базується на використанні знань кваліфікованих спеціалістів та полягає в усередненні різними способами їх думок. Найістотнішим його недоліком є принципова неможливість повного виключення суб'єктивізму в оцінках та об'єктивність оцінки компетентності експертів.

Похибки та невизначеності експертних оцінок умовно можна розділити на несвідомі та усвідомлені. До найбільш часто розповсюджених несвідомих похибок експертних оцінок можна віднести наступні:

- похибки доступності – за рахунок базування оцінок на висновках, які краще всього запам'ятовуються;
- похибки репрезентативності – за рахунок базування оцінки на обмежених даних і досвіді без повного врахування інших відповідних доказів;
- похибки зупинки руху і поправок – базуються на будь-якій одній конкретній величині в діапазоні та вносить незначні поправки біля цього значення при проведенні оцінки невизначеності.

Перші дві похибки коригуються шляхом використання огляду відповідних доказів, що прописуються в протоколі висновків. Похибка зупинки руху та поправок виникає, коли експерт систематично занижує невизначеність під впливом «крайньої самовпевненості», тобто коли експертом запропонований більш вузький діапазон величин, ніж є насправді. Тому цей вид похибок корегується за допомогою двоступеневої процедури оцінювання: спочатку оцінюються екстремальні величини, потім – центральні величини певного розподілу.

До більш усвідомлених похибок слід віднести:

- похибку мотивації – бажання експерта вплинути на кінцевий результат або уникнути протиріччя;
- похибку експерта – виникає за рахунок бажання експерта з низькою кваліфікацією представити себе як єдиного експерта в певній галузі;
- управлінську похибку – виникає, коли експерт робить висновок, спрямований не на оцінку, а на досягнення управлінської мети;
- похибку вибору – виникає у випадку обрання експерта, що не є незалежним від закладу, що його обирає, у всіх можливих проявах.

Зазначені похибки експертних оцінок виникають за рахунок застосування емпіричних правил. Вони можуть корегуватися за рахунок визначення коефіцієнту компетентності експерта, коефіцієнту ступеня знайомства експерта, коефіцієнту конкордації тощо.